

34. Kusters door de eeuwen heen

Naast de pastoors en onderpastoors die in de grootste mate de kerkelijke geschiedenis bepalen, mogen we de kusters niet vergeten. Deze functie zoals ze vroeger was, bestaat nu niet meer.

De koster werd vanouds benoemd door en voor de twee parochies (Pervijze en Sint Catherine-Capelle) en zijn taken waren nauwkeurig uitgestippeld.

De koster moet de kerk wekelijks vegen, "scheuren ende coppespinnen naer gewoonte", zorg dragen voor de ornamenten van de kerk en voor de godslamp. Hij moet 24 uren per dag beschikbaar zijn om de kapelaan en de pastoor te vergezellen bij het bedienen van de zieken "ende alle andere ghelik een goeden ende neerstighen coster schuldigh is te doen". Als vergoeding zal hij jaarlijks - per parochie - 100 pond parisis ontvangen (volgens een overeenkomst van 1722). Ook wordt aangestipt dat hij zal genieten van al "de profijten ende casuelen" wat betreft "begrævijnghen, uytvaerden ende andere diensten". Tenslotte leggen ze hem ook op de kinderen van de dis, die naar school gestuurd worden, te leren lezen en schrijven en is hij ook nog klokluider. Met deze wijsheid kunnen we onze opsomming van bekende kusters aanvangen.

De vroegste vermelding van een koster te Pervijze vinden we terug in een stuk uit 1569, dat werd opgemaakt naar aanleiding van het innen van de honderdste penning. Daarin lezen we dat het "huus als daer de coster woont toebehoorende de dis van Pervijse" bewoond is door sieur **Scheyvaert**. Deze heer Scheyvaert is onze oudst bekende koster.

Judocus Gheluwe is de tweede bekende koster in 1624. Tijdens welke periode kon niet achterhaald worden. Wel werd hij in 1631 nog vermeld als koster in het doopregister van Sint Catherine Capelle.

Van 1635 tot 1637 vinden we **Jan Boudeloot** als koster terug. Over hem zijn geen specifieke gegevens bekend.

In 1639 vermeld de kerkrekening dat onderpastoor Hiëronimus Immerzuene betaald wordt voor het wassen van het kerkgoed en voor het scheuren van de kerk tegen Pinksteren. Blijkbaar was er toen geen koster.

De volgende in de rij is **Antheunis Lemire**, dit zeker van 1649 tot 1680. Reeds in 1679 deed zijn opvolger dienst in Pervijze, terwijl hij in Sint Catherine Capelle verbleef. In de kerkrekening van Pervijze lezen we voor het jaar 1679-1681 : "aen de moeder van Maerten Antheunis Le Mire bedient de costerie deser prochie". Bij het opmaken van deze rekening was hij dus waarschijnlijk reeds overleden en werd zijn achterstallig loon uitbetaald aan zijn moeder.

Zijn opvolger was **Michiel Vercamer** die zoals reeds gezegd, vanaf 1679 vervangend koster was om naderhand koster te worden tot 1694 bij zijn overlijden. De boedelbeschrijving van zijn sterfhuis werd gemaakt op 12 mei 1694. Hij was de zoon van Emilianus en Katelijne Buseyne en weduwnaar van Godelieve Demolder die reeds overleden was in 1681. Hij was hertrouwd met Andriaeneken De Houck, dochter van Francois.

Na zijn overlijden hertrouwde zijn weduwe met **Joannes Franciscus Franzezele** die ook de volgende koster werd. Het kosterambt bleef dus een familiezaak. Joannes Franzezele bleef koster tot in 1719 toen hij op 1 maart overleed. De staat van goed die bij het overlijden werd opgemaakt vermeld nog één en ander dat het aanstippen waard is : de overledene was de zoon van Jan en Marij Boeremans. Uit zijn huwelijk waarvoor een contract werd opgesteld door Sieur (=Heer) Pieter Dehaemers, de reeds overleden griffier van Berkel, bleven twee in leven zijnde kinderen achter : één dochter van hemzelf en zijn stiefzoon.

Deze zoon van zijn vrouw uit haar eerste huwelijk, **Joannes Franciscus Vercamer** werd de volgende koster zodat het kosterambt reeds voor de derde maal in de familie bleef.

Wekelijks moet hij de kerk "scheuren ende coppespinnen", zorg dragen voor de ornamenten van de kerk en voor de godslamp. Dag en nacht moet hij de pastoor of de kapelaan vergezellen bij het bedienen van de zieken en de stervenden. Tenslotte wordt hem ook opgelegd de kinderen van de dis, die naar de school gestuurd worden, te leren lezen en schrijven. Koster-schoolmeester

Vercamer heeft echter een groot probleem : "sich verghetende inden dranck" laat hij na enkele jaren zijn school helemaal ten onder gaan. In 1740 stellen de wetheren vast dat steeds meer klachten tegen hem worden ingediend en dat hij de school zodanig verwaarloost waardoor de ouders "genoodtsaecht sijn van hun kinderen ter schoole te senden in andere prochien ende steden tot groot ongemack ende cost". Zelfs de bisschop van Ieper wijst de nalatige schoolmeester op zijn plichten. Ondanks het aandringen van deze, van Pastoor Sette en van verschillende andere vooraanstaande personen, verergert de toestand en gaat de school volledig te niet. De ouders klagen dat hun kinderen opgroeien "sonder educatien, in onghelertheit ende quade manieren themlieden groot nadeel". Er wordt dan ook beslist Joannes Vercamer van zijn schoolmeestersambt te ontslaan en een nieuwe meester aan te stellen.

De vervanger wordt Frans Jozef Wyckaert. De voorwaarden die aan hem gesteld worden, zijn klaar uitgestippeld. Maandelijks moet hij het schoolgeld innen en aan de kinderen van de dis gratis les geven. Hij wordt een huis aangewezen waar hij kosteloos zal mogen wonen en waar hij school zal kunnen houden. Hij zal de kinderen "leeren lezen, schrijven, spellen, cyfferen ende dicteeren, oock wekelicx hun in de school de lessen van de catechismus doen leeren ende opsegghen, voorts de missedienders de misse doen leeren om die te dienen claer ende distintelick sonder snabbelen...". Ook de echtgenote van de meester moet school houden voor de meisjes die het verlangen. Zij moet naaien breiles geven in ruil voor hun maandelijks schoolgeld.

Het contract van meester Wyckaert loopt tot 30 april 1743. Na deze datum moet meester Vercamer opnieuw in dienst genomen worden. Intussen blijft deze wel het kostersambt uitoefenen maar "zich aen de dranck beghevende" vervalt hij meer en meer in armoede. Op 30 december 1740 verschijnt hij voor de schepensbank van Berkel en geeft te kennen dat door de vermindering van zijn inkomsten, "hij met sijne huysvrouwe ende vier kinderen waeren in d'uytterste armoede" en dat hij zijn schulden niet meer kan betalen. Daarom vraagt hij hulp van de dis en biedt daarvoor aan de wetheren al zijn overblijvende bezittingen aan, zijn inkomen van koster en klokluider inbegrepen. Grootmoedig wordt aan zijn verzoek gevolg gegeven en burgemeester Vandenbroucke wordt belast met het vereffenen van de schuld. Op 29 mei 1742 stelt dezelfde burgemeester vast dat er door koster Vercamer een schuld te betalen is van 502 ponden.

Nog hetzelfde jaar, op 20 december 1742, sterft de ongelukkige koster, enkel bediend door het heilig Oliesel. Reeds de volgende dag wordt hij begraven. Zijn vrouw blijft achter met de kinderen waarvan de jongste 3 jaar is en de oudste 20 jaar. Voor de tijd van één jaar werd hij opgevolgt door **Jan Baptist Schoolaert** die er reeds na 10 maanden de brui aan gaf want op 22 oktober 1743 diende hij zijn ontslag in. Zijn opvolger is **Michiel Maeght**.

Voordien bediende hij het kosterambt van Saint Mommelin bij Sint Omaar. Bij zijn benoeming moest Michiel bewijzen voorleggen "van sijn goed comportedement, capaciteyt ende gedragh". Hij kon twee gunstige bewijzen overhandigen : een stuk getekend door de heer pastoor van Saint Mommelin : Winoc Gramon, religieus van de abdij van Sint Berten, gedagtekend op 11 september 1743 en een getuigschrift van E. H. Vandemeersch, pastoor te Alveringem, maar voorheen pastoor te Watou. Mogelijk was Michiel Maeght vroeger ook nog koster te Watou geweest.

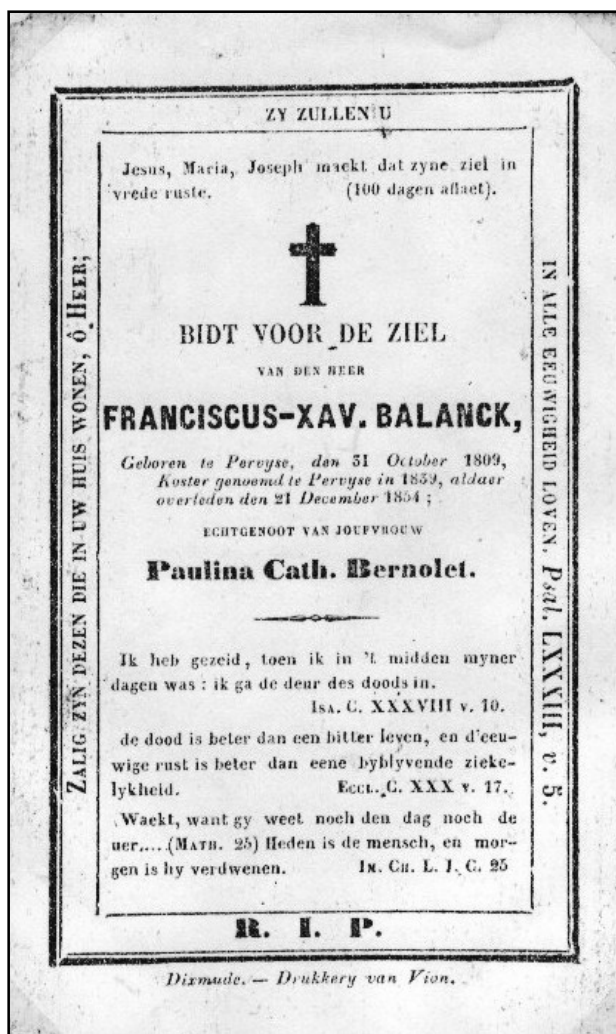
Onder de voorwaarden die hem gesteld werden dient vermeld dat hij zich verbindt de kosterie van Sint Catherine Capelle te bedienen gedurende de negen volgende jaren vanaf 26 oktober 1743 en dat hij slechts school zal mogen houden vanaf juni 1744. Op 1 december 1744 wordt Frans Wyckaert echter nog als schoolmeester vermeld. Wellicht werd Michiel Maeght slechts in de loop van 1745 schoolmeester. In 1744 huwt koster Maeght met de weduwe van Jan Vercamer, de onlangs overleden koster. Nu wordt een besluit getroffen tot het vereffenen van de schulden die koster Vercamer in 1742 nog te betalen had. Er zullen 500 ponden uit de schatkist van de dis genomen worden onder voorwaarde dat koster Maeght zijn jaarlijks pensioen als meester aan de dis afstaat. Hij kreeg dus niet alleen een vrouw maar ook nog een berg schulden erbij. Dit viel de nieuwe koster natuurlijk zeer zwaar. Hij verzocht dan ook de wet enkel de helft van zijn wedde te moeten afstaan. Dit verzoek werd eind 1745 ingewilligd. Nog valt die beslissing hem te zwaar en hij smeekt de wet hem toch zijn volledige wedde te laten behouden, gezien de vele schulden die hij zelf nog te vereffenen heeft. Opnieuw toont de wet zich inschikkelijk. Maeght mag voor twee jaar zijn volle wedde behouden maar nadien moet hij ieder jaar 50 pond betalen aan de dis, en dit "ter discretie van de weth ende naer de

gelegenheit des tijts". In 1746 woont de koster in een dishuis "met 34 roën lants" gelegen ten "zuytoosten van de plaetse". Waarschijnlijk was dit ergens in de huidige Pervijzestraat. Koster-schoolmeester Maeght overleed in 1752.

Hij werd in 1753 opgevolgt door **Albinus Jacobus Benedictus Soete**, zoon van Joannes van Pollinkhove en Dorothea Arteel van Sint Rijkers. Hijzelf was geboren te Sint Rijkers omstreeks 1722, een eerste maal gehuwd met Maria Annaert van Veurne - Sint Niklaas en een tweede maal gehuwd met Anna Depuydt van Kaaskerke. Op 29 juni 1753 werd een akkoord gesloten tussen "hooftman, zetter ende ghemeene prochianen deser prochie, mitsgaders Bailliu, Burghmeester ende Schepenen der heerliche de van Bercle ter eender, ende sijn hooghweerdigheyt den Bisschop van Ipre als thiendeheffer⁸ van Pervijse, den eerweerden heer Ignatius De Leu, religieus van d'abdij van Sinte Bertinus tot Sint Omaers, ende oock proost van de Swijnlande tot Poperinghe ende de eerweerden heeren Deecken ende canonynghe van de kathedrale kercke tot 't gheseyde Sint Omaers". Het akkoord werd dus gesloten, enerzijds tussen de tiendeheffers van Sint Catherine Capelle en Pervijze : de bisschop van Ieper als tiendeheffer van Pervijze en de abdij van Sint Bertinus te Saint Omer, het kapittel van de kathedraal van Saint Omer als tiendeheffers van Pervijze en tussen de volgende partijen anderzijds :

1. de baljuw, burgemeester en schepenen van de heerlijkheid van Berkel voor Sint Catherine Capelle.
2. de hoofdman, zetter en inwoners van Pervijze.

Men kwam overeen dat :

1. de benoeming van de koster zou gedaan worden voor beide parochies.
2. de tiendeheffers elk voor hun deel jaarlijks 72 pond zullen betalen.
3. de twee parochies jaarlijks samen 128 pond zullen betalen en zorgen voor een schoollokaal en een woning voor de koster. Elke parochie zal de helft betalen voor de pacht van dit huis.

Deze overeenkomst werd ondertekend door Guillelmus, bisschop van Ieper, J. Dacquet, ontvanger van het kapittel van Saint Omer en J. Leleu, religieus van de Sint Bertinus abdij. Voor Berkel tekenden baljuw A. Ballion en greffier De Cuyper. Voor Pervijze tekenden pastoor J. Abordijn, hoofdman L. Vandenbussche en de inwoners Steven Boucneau, Joannes De Houck, Jacobus Liebaert, J. L. Delaleeuwe, J. Cools en J. Annijs.

In 1774 werd het kosterhuis met school en kelder verpacht aan de meestbiedende. Op 15 maart 1775 worden kosterhuis en school verpacht aan de twee parochies voor 6 jaar met ingang vanaf 1778, dit voor 96 pond per jaar bovenop alle belastingen. De koster moet zelf jaarlijks 12 pond betalen maar herstellingen aan tafels en banken in de school blijven ten laste van de twee parochies. Bij het begin van de Franse tijd oefende Albinus Soete nog steeds het kostersambt uit, dit tot zijn overlijden op 21 april 1796.

⁸ die de belastingen inde

Waarschijnlijk stond het koster zijn tijdens de Franse overheersing op een laag pitje gezien de kerkelijke vervolgingen : verbod op het lezen van missen, wegnemen van de kerkklokken enz...

In 1807 vinden we **Franciscus Antonius Balanck** als koster terug. Hij was omstreeks 1777 geboren en afkomstig van de Onze Lieve Vrouweparochie van Brugge. In 1807 huwde hij met Maria Aldegonde Van Kemmelbeke van Stuivekenskerke en later huwde hij ook nog met Anna Theresia Druwé. Hij overleed te Pervijze op 9 januari 1839.

Hij werd als koster opgevolgd door zijn zoon **Franciscus Xaverius Balanck**. Hij was geboren te Pervijze in 1809. Hij staat vermeld op de militielijst van 1828 en daar vinden we een beschrijving van hem. Zo komen we te weten dat hij 1,62 meter groot was. Hij had een rond aangezicht, een plat voorhoofd, bruine ogen, een kleine neus, een matige mond, een ronde kin en zwart haar. Hij werd goedgekeurd voor de dienst maar later ruilde hij zijn dienst met een zekere Charles Room. Hij huwde in 1839 met Paulina Bernolet, dochter van Balthasar Bernolet, notaris te Pervijze. Hij overleed te Pervijze in 1854.

De vrijgekomen betrekking blijft opnieuw in de familie want hij wordt opgevolgd door **Karel Lodewijk Balanck**, ook zoon van Franciscus Antonius en Anna Theresia Druwé, geboren te Pervijze in 1830 en er schielijk overleden in 1897.

Op 5 januari 1897 wordt meester **Arthur Ketelers** benoemd. Hij bleef dit ambt uitoefenen tot in 1914 en ging na de oorlog op pensioen in Oostduinkerke. Hij overleed te Roeselare in 1941 en werd te Pervijze begraven.

Na de oorlog vinden we in de kiezerslijsten **Hendrik Decroos** terug als koster. Hij was geboren te Pervijze in 1898 als zoon van Karel en Romanie Rubbrecht. Hij overleed te Oostende in 1985 als ex-gemeentesecretaris van Bredene.

Waarschijnlijk was hij de laatste echte koster van Pervijze want in de volgende kiezerslijsten vinden we niemand terug die aangeduid wordt met het beroep van koster. Vanaf 1923 tot 1931 vind ik enkel nog Blasius Durnez terug als kerkbaljuw. Hij was geboren te Schore in 1859 en gehuwd met Elodie Tanghe van Schore. Zijn echtgenote overleed te Pervijze in 1946. Over hemzelf heb ik geen verdere gegevens meer.